

Ung på 60-talet

Inledning

Här följer tankar och idéer som är tänkta som inspiration för dig att arbeta med boken *Ung på 60-talet*.

Vi börjar med en del tips som kan vara matnyttiga för dig i din ledarroll. Du får också några tips på presentationsövningar och en övning för kreativitet.

Du har säkert även egna idéer om upplägg - använd dem också, de är självklart lika viktiga för gruppens samlade utveckling!

Cirkelledarrollen

Det kan ibland kännas ensamt att vara cirkelledare. För att få inspiration kan du kanske ta reda på om där finns andra cirkelledare på ditt studieförbund. Eller kanske du vill träffa cirkelledare i andra ämnen som du kan samtala, byta idéer, diskutera upplägg med o.s.v. Säg till på studieförbundsavdelningen så bör de kunna hjälpa dig. Ett annat råd är att passa på att delta i de fortbildningsaktiviteter som arrangeras av ditt studieförbund, då kan du också träffa dina kollegor.

Målet för studierna

Det är angeläget att varje studiecirkel redan i början av studierna resonerar utförligt om vad ni vill uppnå med studierna.

Här är exempel på några tänkbara målsättningar som bör få konsekvenser för hur ni lägger upp studierna:

- Ta del av andras minnen från 60-talet för att få stimulans att själv komma ihåg mer. Studera texten och samtala om egna minnen i anslutning till berättelserna i temakapitlen.
- Ta del av andras minnen från 60-talet för att själv bli inspirerad till att inte bara minnas, utan även tala in eller skriva ner egna minnen från 60-talet.

- Erinna sig inte bara egna minnen utan även 60-talet i stort med dess händelser, personligheter och tidstypiska ting. Här blir det naturligt att lägga ökad tonvikt vid årskrönikor och att komplettera dem med annan text.
- Reflektera över hur minnet fungerar och vad man påverkas av när man tänker tillbaka och vill formulera egna minnen.

Exemplen kan förhoppningsvis ge er lite hjälp när ni försöker komma fram till vad just ni har för mål och hur det bör påverka på vilket sätt ni tar del av boken och annat material.

Första cirkelträffen

Första gången gruppen träffas kan det vara bra att inleda med en presentationsövning så att deltagarna kommer igång:

- Ett sätt att låta deltagarna presentera sig på kan vara att lägga ut olika bilder, eller vykort, på ett bord och ge deltagarna i uppgift att välja ut någon, eller några, bilder som berättar någonting om dem och som de vill delge de andra i gruppen.
- En annan rolig övning kan vara att låta deltagarna skriva sitt namn på ett papper och sedan ge dem i uppgift att hitta på tre egenskaper som alla börjar med samma bokstav som deras namn. Därefter byter de papper med en av de andra deltagarna och så får de läsa upp varandras egenskaper för varandra. Naturligtvis deltar du också så att deltagarna får höra också dina tankar eller egenskaper.

Vid första tillfället är det också bra att ta reda på vad dina deltagare har för förväntningar på studiecirkeln. Skriv gärna ner dessa och gå igenom dem vid utvärderingen, sista träffen.

En annan sak att försöka ta reda på är om det finns några handikapp i gruppen. Alla ska kunna delta i en studiecirkel, även om man har någon form av handikapp t.ex. dyslexi. Det kan därför vara bra att ta för vana att alltid högt läsa igenom de texter du vill att gruppen skall arbeta med.

Vid första tillfället är det bra om ni tillsammans gör upp en arbetsplan för er studiecirkel där ni bestämmer målen och vad ni vill samtala om och lära er. Ofta underlättar det om du som ledare har ett förslag som deltagarna kan utgå ifrån.

Rummet

Att förbereda lokalen innan deltagarna kommer är ofta en god idé. Kanske tänder du några värmeljus, kanske har du tagit in vatten och glas samt lite frukt åt dina deltagare. För någon deltagare kan det kännas bra att du har lite musik i bakgrunden.

Som sagt, olika människor har olika sätt att ta in information. Smak, lukt, hörsel och syn är viktiga kanaler för att nå fram till deltagarna. Tänk dock på att många är allergiska mot starka dofter t.ex. doftljus, parfymer och blommor. Det finns även de som är känsliga mot stearin.

Se över rummet där du skall ha cirkeln och se om du kan möblera på ett sätt så att deltagarna känner samhörighet med varandra. Kanske går det att möblera i ett U eller en ring?

Kriterier för studiecirkeln

För att en verksamhet skall få kallas studiecirkel finns olika kriterier som skall vara uppfyllda. Studiecirkeln ska kännetecknas av att:

- den är öppen för alla, utan krav på förkunskaper,
- deltagaren avgör själv om han/hon vill delta,
- deltagarna har inflytande över innehåll och upplägg,
- den leder till ett lärande vars syfte är utveckling och förändring,
- kunskap söks gemensamt och samtal och diskussion är en viktig del,
- det finns tid för reflektion och eftertanke mellan sammankomsterna,
- det finns studiematerial med studieplan eller en av gruppen utarbetad skriftlig arbetsplan där någon form av studiematerial ingår,
- ledaren är godkänd av studieförbundet och har fått introduktionsutbildning.

Studiecirkeldeltagare ska få sådan information att de;

- vet att de deltar i en studiecirkel,
- vet vilket studieförbund som anordnar cirkeln de deltar i,
- har möjlighet att ta ansvar för sitt lärande.

Allt detta har du säkert fått reda på vid en utbildning hos ditt studieförbund men det är bra att reflektera kring hur just din studiecirkel passar in i ovanstående kriterier.

Övningar

Några exempel:

- Arbeta fram en gemensam ”minnesutställning”, kanske med andra studiecirkelar inom studieförbundet. Ni kan ha en gemensam vernissage osv.
- Studiebesök för inspiration.
- Studieresor, kanske till någon aktuell utställning.
- Något cirkeltillfälle kan innehålla en del ”internetsurfande” för inspiration och nya idéer.
- Bjud in gästföreläsare till cirkeln.

Lästips

Denna lista är både författarens källförteckning och tips om vidare läsning. Diskutera gärna med biblioteket vilka titlar som kan vara mest lättillgängliga och intressanta för er att börja söka kompletterande information i.

På många bibliotek kan man få hjälp med datorsökning av litteratur. Det går att beställa böcker som finns på andra bibliotek över hela landet till det egna biblioteket:

- Ambrius, Jonny: *Ung i Malmö 1950-1979* (2003)
Bengtsson, Staffan & Göran Willis: *Med K-märkt mot månen* (1997)
Berglind, Sten: *Raggare* (2005)
Bergmark, Birgitta: *Stig Wennerström* (1993)
Bew, Paul & Gordon Gillespie: *Northern Ireland. A chronology of the Troubles 1968-1993* (1993)
Bjereld, Ulf & Marie Demker: *I vattumannens tid? En bok om 1968 års uppror och dess betydelse idag* (2005)
Bjurström, Erling: *Ungdomskultur, stil och smak* (2005)
Blom, Thomas: *Turismens historia och utveckling* (2005)
Brolinson, Per-Erik & Larsen Holger: *När rocken kom till Sverige* (1997)

- Bäckström, Lars & Sten-Ove Carlvik: *"Som vi minns det..."*. 50- och 60-talets Karlstad (1999)
- Connikie, Yvonne: *The 1960s* (1990)
- Davies, Andrew: *Moon Dust* (2005)
- Elg, Per-Börje: *Bilens århundrade. Design, historik och nostalgi* (2005)
- Ekström, Gert.: *Stinke-stänka och hatobjekt. Svenska och deras bilar* (2005)
- Fuglesang, Christer: *Människan i rymden* (2007)
- Furhammar, Leif: *Den rörliga bildens århundrade* (2001)
- Golbe, Lars: *Mopedboken, en sammanställning* (2006)
- Hallberg, Eric & Ulf Henningsson: *Tio i topp + de utslagna på försök 1961-74* (1998)
- Hallström Bornold, Salka: *Det är rätt att göra uppror. Mah Jong 1966-1976* (2003)
- Haventon, Peter: *60-talare. 210 bilar från hela världen* (1984)
- Hochschild, Adam: *Kung Leopolds vålnad* (1998)
- Johansson, Greger: *Those were the days... Kvällstoppen 1962-1975* (1994)
- Johansson, Mats: *De svarta åren – minnen från andra sedan* (1998)
- Kurlansky, Mark: *1968* (2005)
- Lindorm, Per-Erik: *Ett folk på marsch 1960-1977* (1978)
- Leijonhufvud, Christer: *Stockholmarnas 60-tal* (2008)
- Miles, Barry: *Hippie* (2003)
- Mulvey, Kate: *Hundra år av mode* (2001)
- Möller, Olle: *Jag är oskyldig* (1966)
- Nilmander, Urban & Kenneth Ahlbom: *Mods. Stockholm 1964-1967* (1998)
- Norgren, Marie & Christian Norgren: *Svensk industri. Struktur och omvandling* (1970)
- Olsson, Jan Olof : *20:e århundradet. Del 7, 1961-1970/bildurval och text: Olle Häger, Hans Villius* (1976)
- Palm, Carl Magnus: *Beatles Beatles* (1996)
- de Paor, Liam: *Divided Ulster* (1973)
- Rasmusson, Ludvig: *Fyrtioalisterna* (1985)
- Ristilampi, Per-Markku: *Rosengård och den svarta poesin. En studie av modern annorlundahet* (1993)
- von Seth, Thomas: *Charterhistoria* (2008)
- von Seth, Thomas: *Älskade charter* (2001)
- Sundling, Janne: *Kult* (2007)
- Svedelid, Olov: *Reseliv* (2000)
- Svensson, Per: *Svenska hem. En bok om hur vi bor och varför* (2002)
- Sveriges arkitekturmuseum: *Funktionalismens genombrott och kris. Svenskt bostadsbyggande 1930-80* (1980)
- Williams, Jerry & Bo Rehnberg: *Jerry. Självbiografen* (1992)
- Wirtén, Per (red): *Vi som inte var med – en orättvis betraktelse över sextioåret* (1999)
- Örbrink, Mats: *FNL-rörelsen i Sverige* (1973)
- Östberg, Kjell: *1968 – när allting var i rörelse* (2002)

Veckotidningar från 60-talet ger mycket av tidsandan och kan öppna många minnesslussar. Damm-sug egna gömmor och fråga vänner och bekanta om ni får låna 60-talstidningar under tiden cirkeln pågår.

Ett roligt *tilläggsmaterial* i studierna kan vara de cd-skivor som Sveriges Radio gett ut under samlingsnamnet Minnesboxen med radioreferat av viktiga händelser, intervjuer, inspelningar med tidstypisk musik m.m.

Det finns en rad olika sidor på Internet för dig som cirkelledare. På *Folkbildningsnätet* kan du som cirkelledare få en inloggning och där finna en rad pedagogiska tips och idéer. Där finns även inloggning till Nationalencyklopedien samt e-post och konferensmöjligheter för flexibelt lärande. Det är gratis att bli medlem och i de flesta fall kan du få en inloggning hos din studieförbundsavdelning, men du kan också kontakta Folkbildningsnätet direkt. Folkbildningsnätet är öppet för alla som är verksamma inom folkbildningen. <http://www.folkbildning.se/page/466/omfolkbildningsnätet.htm>

På samma sida hittar du också pedagogiska resurser: <http://www.resurs.folkbildning.net/>

Till dessa behöver du inte någon särskild inloggning.

På www.bildaforlag.se kan ni få fler tips på läsning inom Historia/Kulturhistoria. Här några exempel: *Europa i 1900-talets spegel*, Karl-Olof Andersson
Folkbildningens 50-tal, ABF
Folkbildningens 60-tal, ABF
Folkbildningens 70-tal, ABF
Folkbildningens 80-tal, ABF
Kamp om bollen, Tomas Ekman
Raggartliv, Per Åhlström
Sjung & Minns 1900-talet, Kerstin Engman
Ung på 50-talet, Kerstin Gunnemark

Att diskutera kring

Generella frågor:

- Var ni själva med om några av de händelser som nämns i boken? Minns ni om ni upplevde dem annorlunda än de presenterades i tidningar, radio eller i samtal mellan människor i er omgivning?
- Vilka händelser gjorde de starkaste känslomässiga intrycken på er? Hade ni klart för er redan då vilka händelser ni tyckte var årets viktigaste, eller är det sådant som klarnat i efterhand?
- Var det in- eller utrikespolitiska händelser som ni oftast uppmärksammade mest och funderade över?
- Vilka ytterligare händelser än de omnämnda tycker ni är värda att lägga till i krönikor?

Temafrågor/kapitelvis:

I varje kapitel finns ett antal smånotiser med rubriken ”*Minns du?*”. Använd dem som samtalstarters och komplettera med följande mer generella temafrågor:

Kapitel 1: UTAN MUSIK, INGET SEXTIOTAL
Berätta och samtala om egna musikupplevelser från 60-talet; trakterade du själv något instrument, vilka var ”bäst” – Stones eller Beatles – Tages eller Hep Stars, kassettbandspelare/grammofon, festivaler och klubbar m m.

Kapitel 2: LITE UNGDOMSKULTUR

Raggare, mods och hippies var några av de ungdomskulturer som fanns på 60-talet.

- Vilken ungdomsgrupp tillhörde eller kände du mest samhörighet med?
- Hur var förhållandet mellan de olika grupperingarna?
- Vilka var de mest utmärkande dragen – kläder, musiken, politiskt engagemang etc?

Kapitel 3: I VÄRLDEN, PÅ SEXTIOTALET I

Vi minns ofta tiden, dagen och kanske klockslaget för större världshändelser. Tänk efter – var befann du dig själv och hur upplevde du stunden då nyheten kom om t ex när Dag Hammarskjölds plan störtade, när John Kennedy mördades, Kubakrisens värsta dygn eller då Martin Luther King sköts ihjäl?

- Fick det några konsekvenser för dej själv, hur påverkades du, förändrades din världsbild?

Kapitel 4: FILM GÖR SIG BÄST PÅ BIO

Inte bara storfilmerna, som de som nämns i boken, utan även andra filmer som visades på matinéer sågs av många.

- Vad minns du av ”matiné-känslan”; prassel med twistpapper i biobänkarna, biogodis som Strong, Kalle Anka-tablettaskar, fotbollsklubbor med kolasmak? Vad kostade en matinébiljett?

Kapitel 5: PROGRAM O PROGRAM – DET ÄR JU TV!

TV-apparaten, den kära, den stora gamla ”tjock-TVn” i mahogny och alla programmen gick i svart/vitt och på en och samma kanal.

- Har du speciella TV-minnen; samlingsplatsen för familj och grannar, testbilden, barnprogrammen, westernfilmerna och de ruggiga Hitchcockrysarna etc?

Kapitel 6: HOME WOVEN – MADE IN SVEDALA

Den svenska popvågen med Sven-Ingvars, Shanes, Spotnicks, Hep Stars och Tages och många andra.

- Minns du lördagarna med Tio i Topp, Pekka Langer, knattret från ”räknemaskinen” vid omröstningen mm?
- Vilka popidoler hade du själv?
- Prata lite om frisyrier – hur såg du ut själv?

Kapitel 7: FINNS DET SVENSKT KAFFE PÅ HOTELLET?

Charterresandet tog fart på 60-talet men många valde att campa – i tält eller i husvagn.

- Har du egna minnen kring dåtidens stora resmål som ”Mallis”, Rimini, ”Kanarieholmarna” m fl? Reste du med familj eller tillsammans med andra frihetslängtande ungdomar?
- Hur campade ni och var? Vad åt ni, inte bara konserver väl? Gasol- eller spritkök?

Kapitel 8: I VÄRLDEN, PÅ SEXTIOTALET II

Vietnam, Cuba, Israel och NordIrland – oroshärdar på 60-talet.

- Berätta för varandra om hur och varför ni engagerade er i de olika politiska rörelser som uppkom i samband med de olika kriserna. Eller varför ni inte gjorde det.
- Deltog du i demonstrationer? Vad har det fått för betydelse för dej fram till idag?

Kapitel 9: MILJONPROGRAM OCH

HULIGANARKITEKTUR

Rivningsfebern började på 60-talet, kvarter och hus revs för att ge plats åt det ”moderna samhället”.

Ibland möttes nydanandet av protester.

- Deltog du själv i någon av dessa - striden kring almarna i Kungsträdgården, rivningen av Klara-kvarteren, ockupationer av rivningsfastigheter m fl.
- Uppnådde ni de mål ni hade, lyckades någon av protesterna?

Kapitel 10: I FOLKHEMMET HOS SVENSSON

Från det lite ”murriga” 50-talsidealet till en explosion av färger, mönster och stilar i inredning och möbleman, ut med det gamla trista, in med de nya glada, ibland provocerande idealen.

- Satte du eget bo på 60-talet – hur möblerade och inredde du? Tapeter, mattor etc.
- Hur smyckade och möblerade du ditt eget tonårsrum?
- Köket; hade ni diskmaskin, frys, kylskåp?

Kapitel 11: ENKELT, SNABBT OCH BILLIGT – SEXTIOTALET MATIDEAL

Snabbare, enklare och billigare mat ville vi ha, tempot började skruvas upp och många kvinnor kom ut i arbetslivet vilket påverkade köksarbetet och – umgänget.

- Minns du din första pizza, din första hamburgare?
- Hur förändrades husmanskosten? Mer färdiglagad fryst mat eller i konserver. Vilka matfavoriter hade du bland dessa ”nya” snabbätter?
- Vilka fler internationella matinslag kom till?

Kapitel 12: SPORTENS A-Ö

Sport, idrott och politik. Ibland korsades deras vägar. Inte ofta pratade vi om doping.

- Vilka idrottsidoler hade du, minns du några särskilda händelser i samband med nysatta rekord eller stora vinster?
- Ägnade du dig själv åt någon sport eller idrott? På vilken nivå – motion till elit?

Kapitel 13: ON THE ROAD AGAIN

Mopeden, cykeln, bilen, högertrafikomläggningen.

- Minns du dina egna fordon? Märken, färg, modell? Vilken ansågs vara ”bäst” i gänget?
- Fanns det fler slanguttryck du kommer ihåg än t ex, ”jonne” för cykel, ”knarr” för motorcykel och ”enpetare” för enväxlad moped. Sammanställ gärna en slangordlista å la 60-tal gemensamt i gruppen.
- De 3:e september 1967 – var befann du dig då, när trafiken omdirigerades till höger sida av vägen? Var du själv skolpolis och hade extra ansvar?
- Har du några dråpliga trafikhändelser att förmedla till studiegruppen?

Kapitel 14: SAMHÄLLET S FIENDER

Olle Möller, Stig Wennerström, Clark Olofsson – namn på några brottslingar på 60-talet som väckte känslor hos de flesta av oss – avsky, oro och rädsla men kanske även i vissa fall medkänsla.

- Minns du själv några specifika kriminalhändelser och hur du eller din omgivning reagerade på de löpsedelsnyheter som skrämde och irriterade?
- Hur tycker du idag att massmedia agerade? Hur var granskningen och nyhetsförmedlingen rent allmänt under decenniet? Hur har det förändrats till idag?

Kapitel 15: MODE FÖR MODS OCH ANDRA SOM INTE VILLE BLI VUXNA

Kläder och mode som uttryck för grupp tillhörighet, som provokation, politiskt ställningstagande eller bara för den egna självkänslan. Praktiska kläder, arbetskläder eller kläder för catwalken.

- Hur upplevde du själv modets svängningar, hann du med eller struntade du i hur du var klädd?
- Var det något mode som du själv kunde identifiera dig med som hippie, mods, raggare, sune eller doris?
- Sydde du själv dina kläder, var fanns de snyggaste kläderna att köpa?
- Hur ”måste” man se ut på 60-talet?

Kapitel 16: SPACE WAS THE PLACE

Rymdkapplöpningen mellan USA och Sovjetunionen, tiden mellan Gagarin och Armstrong. Men också hur rymd-eran påverkade andra områden som mode, inredning, musik mm.

- Vem vann, fanns det någon slutlig ”vinnare”?
- Vad tycker du vi har vunnit på den utvecklingen?
- Har du själv några exempel på ”rymddesign” bevarade som t ex Spotnicks ep-skivor, lavalampor, sputnikradion etc?

Kapitel 17: SEXTIONIO – EN SVANESÅNG

Välj ut några av de listade händelserna som du påverkats starkast av – berätta!

Utvärdering

Det är bra att ta för vana att alltid utvärdera dina studiecirklar så att du får feedback på ditt ledarskap. Det kan vara en muntlig eller en skriftlig utvärdering.

Förmodligen finns redan färdiga utvärderingar hos studieförbundet som du kan använda i dina cirklar/kurser.

Till sist

Det viktigaste är att du och dina deltagare känner lust att lära och lust att skapa! En studiecirkel kan vara en fantastisk kunskapsresa!

Vi önskar dig all lycka med dina cirklar!

